

Sự mong manh của hòa bình ở Gaza

ISSN: 2734-9195 08:37 24/10/2025

Tuy nhiên, nhiều quan sát viên cảnh báo rằng, tiếng súng chưa hoàn toàn dừng lại và dường như tất cả thực sự mới chỉ bắt đầu.

Sau hơn hai năm bạo lực tàn phá, một thỏa thuận ngừng bắn giữa Israel và Hamas đã được chính thức hóa và được nội các Israel thông qua đầu tháng 10/2025. Thỏa thuận quy định rút lui theo từng giai đoạn khỏi Gaza, thả các con tin và tù nhân, mở lại các cửa khẩu chính, đồng thời hứa hẹn một kỷ nguyên ngoại giao mới. **Tổng thống Mỹ Donald Trump** ngay lập tức tuyên bố chiến tranh chấm dứt, gọi đó là “Một bình minh lịch sử cho Trung Đông mới” (The Guardian). Tuy nhiên, nhiều quan sát viên cảnh báo rằng, tiếng súng chưa hoàn toàn dừng lại và dường như tất cả thực sự mới chỉ bắt đầu.



Ảnh: progressive.org

Trong bối cảnh lạc quan thận trọng ấy, các tổ chức và nhà hoạt động Do Thái tiến bộ đã phản ứng bằng những tuyên bố hy vọng, kêu gọi duy trì cảnh giác và đòi công lý. Chẳng hạn, Phong trào Cải cách (Reform Movement) đã ra thông

cáo công khai lên án tình trạng đói khổ và đau khổ mà dân thường Gaza phải chịu, khẳng định những tổn hại đó không phù hợp với giá trị Do Thái. Trong khi đó, “Rabbis for Ceasefire” một liên minh các giáo sĩ và lãnh đạo giáo dân Do Thái đang huy động lực lượng không chỉ để ăn mừng ngừng bắn mà còn để giữ sự chú ý vào quyền lợi của người Palestine, lên kế hoạch tổ chức các buổi đối thoại công chúng và vận động lâu dài. Các tổ chức Do Thái tiến bộ và trung dung bày tỏ ủng hộ thỏa thuận, coi đó là bước cần thiết, dù chưa đủ, hướng tới hòa giải.

Trong bối cảnh thay đổi này, Phật tử nên phản ứng ra sao? Pháp có thể hướng dẫn suy tư và hành động của chúng ta thế nào trong khoảnh khắc đầy căng thẳng này, nhất là khi biết rằng nhiều nơi, Phật tử từng vừa là nạn nhân vừa có khi đã tiếp tay cho chiến tranh?

Trước hết, Phật giáo nhận thấy rằng, chỉ dùng bạo lực là cần thiết nhưng chưa đủ. Chấm dứt thù hận là sự cứu cánh quan trọng để giảm khổ: mở ra một không gian để chữa lành, phục hồi niềm tin và chuyển hóa. Trong thuật ngữ Phật ngữ, Nirodha (chấm dứt) là một trong các chân lý cao quý. Nhưng chấm dứt phải dẫn trực tiếp tới Marga (con đường), tức là những phương thức khéo léo để hàn gắn. Một thỏa thuận ngừng bắn giống như mở cánh cửa, con đường là phương cách đi xuyên qua cánh cửa ấy.

Từ góc nhìn Phật học, hòa bình đích thực không chỉ là vắng bóng xung đột mà còn là hiện diện của các mối quan hệ đúng đắn: công bằng, hòa giải, sự nhìn nhận lẫn nhau và thay đổi cấu trúc. Trong lúc này, những tiếng nói Do Thái tiến bộ kêu gọi trách nhiệm giải trình, viện trợ nhân đạo và nhân quyền cho người Palestine tương hợp với đạo đức Phật giáo một phản ứng dựa trên lòng bi mẫn trước khổ đau trên thế gian.

Lời kêu gọi của Phật giáo không phải để đứng về phe nào theo lối nhị phân, mà là để thấy và hành động vì lợi dưỡng của mọi chúng sinh, nhất là những người dễ bị tổn thương nhất. Như cây bút John Harvey Negru của BDG viết hơn 18 tháng trước: *thế giới hôm nay tràn ngập việc đổ lỗi, bị khuếch đại bởi lãnh đạo chia rẽ và thuật toán mạng xã hội, dẫn đến tư duy “chúng ta đối lập họ” một cách tuyệt vọng. Negru lập luận rằng, giải pháp là vượt ra khỏi nhị nguyên trong cách nhìn của mình và tìm cách trở thành người giúp đỡ hoặc tìm người giúp đỡ, mượn ý của cố ông Rogers trong thực hành của mình.**



Hình minh họa tạo bởi AI

Vì vậy, trong khi nhiều người sẽ mừng vì việc thả con tin và ngừng nã bom ở Gaza, chúng ta cũng phải chống lại sự thỏa mãn tự mãn. Con đường tái thiết, giải quyết di dời, chấn thương, bất bình đẳng, chiếm đóng và mất cân bằng quyền lực về cấu trúc sẽ dài và đầy chông gai. Thực hành Phật giáo mời gọi sự kiên nhẫn, chiêm nghiệm và tái cam kết nhiều lần hơn là thái độ ăn mừng đại thắng.

Thông điệp này cũng được lặp lại trong một bài gần đây trên BDG của Nachaya Campbell-Allen, “A Buddhist Response to Global Unrest” - (tạm dịch: Phản ứng của Phật giáo trước tình trạng bất ổn toàn cầu). Ở đó bà nhắc lại lời cảnh báo của Negru về việc sa vào tư duy nhị phân, thay vào đó khuyến khích chúng ta thấy sự liên hệ tương thuộc giữa mọi chúng sinh, thanh lọc những ô nhiễm trong tâm trí của chính mình, tìm cách đưa mọi chúng sinh vượt qua ngọn lửa luân hồi.**

Một thực hành cốt lõi của Phật là tỉnh giác chứng kiến: thấy rõ khổ đau trong chính mình và người khác, không phủ nhận, không chạy trốn. Các phóng sự từ Gaza trong cuộc chiến này thật rùng rợn. Chúng nêu bật tình trạng dịch chuyển dân số diện rộng, phá hủy hệ thống bệnh viện và nước, tử vong của dân thường, khủng hoảng đói và sự trở về của những thi thể mang dấu vết tra tấn. Đây không phải những khái niệm xa vời; đó là nỗi đau con người trần trụi. Phản ứng Phật giáo đòi hỏi chúng ta không được quay mặt đi, tuyên bố trung lập một cách vô trách nhiệm, hay xem nhẹ nỗi đau đó.

Tuy nhiên, việc làm chứng cũng đòi hỏi chấp nhận rằng phật tử ở Campuchia, Myanmar, Sri Lanka, Việt Nam và nhiều nước khác không phải lúc nào cũng

tránh được bạo lực. Ở Myanmar, ví dụ, chủ nghĩa dân tộc Phật giáo đã tiếp tay cho sự bức hại kinh hoàng đối với người Rohingya Hồi giáo. Ở Sri Lanka, các chính quyền đa số Phật giáo đã tiến hành chiến tranh kéo dài chống lại các thiểu số Tamil, đôi khi viện lý do Phật giáo để biện minh vai trò nhà nước như người bảo hộ. Phật tử da trắng theo truyền thống chuyển hóa (White convert Buddhists) cũng phải nhận diện di sản bạo lực trong lịch sử của chính mình. Phật tử đôi khi đã biện minh cho bạo lực danh nghĩa vì danh tính hay “bảo vệ” và cần chịu trách nhiệm về điều đó.



Hình minh họa tạo bởi AI

Sự khiêm nhường trong lời thừa nhận này giúp phá vỡ ảo tưởng rằng bản thân mình tự động “trong sạch” hay miễn nhiễm với bạo lực. Ở đây ta có thể cùng nhau thể nguyện không lặp lại những mô thức nghiệp ấy và thay vào đó cam kết không gây hại sâu sắc hơn.

Phật giáo nhấn mạnh sự hòa hợp giữa bi (Skt: Karuna) và trí (Skt: Prajna). Trong một xung đột như ở Gaza, lòng bi phải vươn tới cả nạn nhân Israel lẫn Palestine, trong khi trí tuệ phải phân biệt cách nào tránh làm tăng thêm khổ đau hoặc bất công.

Chủ nghĩa hòa bình ngây thơ, phớt lờ quyền lực, chiếm đóng, bạo lực cấu trúc hay khủng bố là không đủ. Đồng thời, một chủ nghĩa “thực dụng lạnh lùng” mà bỏ qua sự tổn hại của dân thường cũng mâu thuẫn với đạo đức Phật giáo. Con đường trung đạo không phải bá quyền bạo lực cũng không phải thụ động cam chịu, đòi hỏi chính sách chuyển hóa: nói sự thật, bồi thường công bằng và những hệ thống giải quyết tận gốc nguyên nhân bất công.

Về mặt thực tiễn, điều này có thể là ủng hộ các nỗ lực xây dựng hòa bình đa quốc gia, điều tra pháp lý về tội ác chiến tranh, thiết lập vùng an toàn cho dân thường, tái thiết hạ tầng, tạo điều kiện cho người tị nạn trở về, các phong trào hòa giải liên tôn và khung chính trị tôn trọng chủ quyền cùng phẩm giá con người.

Cách tiếp cận Phật giáo mời gọi chữa lành tâm lý sâu sắc. Chấn thương, đau buồn, căm thù và ký ức liên thế hệ cần được chuyển hóa qua các thực hành quan hệ, không chỉ bằng thiết chế. Tăng ni, các trung tâm Dharma, cộng đồng thiền, tất cả có thể góp phần tạo ra không gian trò chuyện an toàn, những vòng lắng nghe và đối thoại liên tôn trên nền vết thương lịch sử.

Dù thỏa thuận ngừng bắn đem lại khoảnh khắc cần thiết để tạm nghỉ, thực tế vẫn xa một hòa bình ổn định. Sau thỏa thuận, tiếng súng vẫn bùng lên ở Gaza. Hòa bình mong manh. Netanyahu từng tuyên bố Israel sẽ “cho hòa bình một cơ hội”, nhưng nhấn mạnh các điều kiện về giải giáp và vô hiệu hóa vũ khí. (CBS News) Trong khi đó, Hamas bị cáo buộc hành quyết những người bị cho là hợp tác, làm dấy lên mối lo ngại nghiêm trọng về bạo lực nội bộ.

Chúng ta phải giữ cảnh giác. Nhượng bộ của bất kỳ bên nào không được bỏ qua trách nhiệm giải trình, nhân quyền và phẩm giá của những tiếng nói bị gạt ra lề. Con đường Phật giáo ở đây là ôm lấy cả hy vọng lẫn sự tỉnh táo, minh mẫn. Là từ chối tôn vinh một bên hay khinh miệt hoàn toàn bên kia; thay vào đó, giữ được sự phức tạp, nặng nề buồn, khát vọng và tự chủ.

Về mặt hành động, người Do Thái tiến bộ, Phật tử, các nhóm liên tôn và những người ủng hộ khác có thể hỗ trợ nỗ lực xã hội dân sự, thúc đẩy trách nhiệm pháp lý (ví dụ qua tòa án quốc tế), vận động viện trợ tái thiết công bằng, nhấn mạnh quyền dân sự và chính trị và đảm bảo trong công cuộc tái thiết không xuất hiện các hình thức bất công hay tước đoạt mới.

Trong nhiều truyền thống Phật giáo, khái niệm *Phật giáo dẫn thân* (Engaged Buddhism), như Thích Nhất Hạnh diễn giải, chỉ cam kết hành động từ bi trong thế giới; áp dụng chính niệm và hiểu biết đạo đức vào khổ đau xã hội. Sau thỏa thuận ngừng bắn ở Gaza, Phật tử tham gia có thể đóng vai trò trung gian, chữa lành và ủng hộ hòa giải từ cơ sở.

Các trung tâm Dharma có thể tổ chức các khóa tu liên tôn hoặc đối thoại có sự tham gia của người Israel và người Palestine, Do Thái, Hồi giáo, Kitô giáo và các nhà hoạt động hòa bình thế tục. Tăng sĩ hay các thầy cô Pháp có thể cung cấp các thực hành thiền cho người bị chấn thương, hỗ trợ cho gia đình người mất, hoặc những không gian lắng nghe an toàn. Các tổ chức hòa bình Phật giáo có

thể lên tiếng vì công lý, viện trợ, hoặc nhân quyền, đồng hành cùng các tiếng nói Do Thái và Hồi giáo tiến bộ tìm kiếm tương lai tốt đẹp hơn.

Đồng thời, Phật giáo tham gia không có nghĩa là theo phe chính trị. Nền tảng đó là không bám víu vào quan điểm, ý thức hệ hay kết quả, đồng thời cam kết không gây hại, thấu cảm và bố thí. Vì vậy, người ta có thể khẳng định khát vọng của cả người Palestine lẫn người Israel mà không rơi vào sự đồng thuận thiếu phê phán với bất cứ quân đội, chính trị hay giáo điều tôn giáo nào.

Thỏa thuận ngừng bắn ở Gaza rõ ràng là khoảnh khắc để an ủi các gia đình đang đau buồn khi thấy con tin được trả về, cho việc tạm ngừng không kích và cho khả năng mở ra một kỷ nguyên ngoại giao mới. Nhưng đó không phải là lúc để ăn mừng chiến thắng: còn quá nhiều điều kiện chưa đạt, còn quá nhiều cấu trúc bạo lực và bất công ăn sâu.

Từ góc nhìn Phật giáo, khoảnh khắc này kêu gọi chúng ta cam kết: thấy rõ khổ đau, hành động bằng lòng bi mẫn, hàn gắn mối quan hệ bị tổn thương, cảnh giác trước sự tự mãn và mở lòng với thay đổi mang tính chuyển hóa. Là những Phật tử tiến bộ và đồng minh, chúng ta có thể đứng bên các tiếng nói Do Thái tiến bộ, các nhà hoạt động Palestine, những người xây dựng hòa bình Israel, tổ chức nhân quyền quốc tế và phong trào xã hội dân sự để nuôi dưỡng con đường dài, gian nan hướng tới hòa bình công bằng và bền vững, không phải hòa bình áp đặt bằng vũ lực, mà là một nền hòa bình được đồng kiến tạo qua những vết thương, đau buồn và khát vọng.

Theo: **Buddhistdoor Global**

Chuyển ngữ và biên tập: **Thường Nguyên**

Nguồn link: **<https://www.buddhistdoor.net/features/buddhistdoor-view-the-fragility-of-peace-on-the-ceasefire-in-gaza/>**

Chú thích:

* *Rising Above the Blame Game (BDG)*

** *A Buddhist Response to Global Unrest (BDG)*